

La berbena i la revetlla

El Diccionari Fabra no recull la forma «verbena». Hi trobem, en canvi, *berbena*, com a nom de planta, «molt comuna en llocs incultes, pertanyent a la família de les verbenàcies (*Verbena officinalis*), ramosa, amb les flors blaves...» *Berbena*, doncs, tradueix la forma castellana «verbena» únicament com a terme botànic. Segons Coromines, la grafia catalana d'aquest mot, que procedeix del llatí «verbena», es justifica per assimilació de la *v* inicial llatina a la *b* recolzada interna, és la que es troba en tots els documents medievals i és tal com la pronuncien a les comarques on els dos fonemes (*h i v*) es distingeixen oralment. Hi afegeix que la forma amb *b* inicial fou la usada en castellà en els documents més antics, però que després s'imità la grafia clàssica, i no deixa d'indicar que l'acceptació «revetlla de Sant Joan, Sant Pere» —amb que tant s'ha usat aquest mot entre nosaltres— no és catalana i en castellà és especialment madrilenya.

Avui, malgrat que la forma *berbena* —imaginada, gràficament, «verbena»— continuï essent molt vivaç en el llenguatge col·loquial, ja ha estat molt divulgada la seva equivalència correcta *revetlla*, que hom usa amb tota espontaneïtat i sense que ningú se'n sorprengui. El Diccionari Fabra defineix aquest mot dient «festa que es fa la nit que precedeix certes diades», definició que il·lustra amb l'exemple *La revetlla de Sant Pere*. El Diccionari Alcover-Moll ens informa, a més, de l'ús d'a-

quest mot significat «vetllada» en alguns indrets centrals i meridionals del domini continental del català, però, també, del que té amb el significat que ens ocupa a Mallorca i a l'Urgell, amb citacions, respectivament, del poeta Alcover i del folklorista Serra i Boldú (*Calendar folkloric d'Urgell*). No és, doncs, contra el que potser algú podria suposar, una invenció artificiosa divulgada per tal de desempallegar-nos de l'ús estrany de *berbena* (o «verbena») sinó un mot realment usat en el llenguatge popular amb aquest significat festiu.

Molt propers al sentit de *revetlla* són d'altres noms com el seu primitiu *vetlla*, *vigilia*, *vespra* (mot del femení, amb *a* final) i *vetllada*. Els tres primers, especialment, poden ésser usats significat «el dia que precedeix una festivitat», que pot ésser, per tant —o almenys ho podia ésser fins fa poc—, Sant Joan, Sant Pere o Sant Jaume. I com que hom té tendència a identificar una festa amb el dia en què se celebra, no és estrany que algunes vegades expressions com la *revetlla de Sant Joan* i la *vigilia de Sant Joan* hagin arribat a ésser usades indistintament. En canvi, en alguns casos concrets, és un d'aquests mots que s'ha imposat d'una manera exclusiva, com en la designació del conegut episodi de la història medieval *les Vespres Sicilianes*.